

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

לפני כב' השופט רון סוקול, סגן נשיא

בעניין: האנייה M/V BADR, מספר IMO 9356426 (הרשומה במרשם הישראלי כ"מרים ב")

ובעניין התובעת: Libyan Navigator Ltd חברה זרה
ע"י ב"כ עוה"ד ג' הריס

נגד

הנתבעים
1. קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ, ח.פ. 512193079
2. ליווייה שרותי ספנות בע"מ, ח.פ. 516115557
ע"י ב"כ עוה"ד ר' ז'אן

פסק דין

1. התובעת, Libyan Navigator Ltd, רשומה במרשם כלי השיט בלוב כבעלים של האנייה הקרויה בשם M/V BADR. אנייה זו נעצרה בנמל בורגס שבבולגריה ונמכרה במכירה כפויה לצורך מימוש שעבוד נטען לטובת נושה. לאחר מספר עסקאות נוספות, נרכשה האנייה, כך נטען, על ידי הנתבעת 2, ליווייה שירותי ספנות בע"מ, ונרשמה במרשם כלי השיט בישראל בשם מרים ב', מס' IMO 9356426.
2. בתביעתה בתיק זה עותרת התובעת להורות על ביטול הרישום בישראל. התובעת טוענת כי מכירת האנייה בבולגריה בוטלה, כי החזקה באנייה נותרה בידה וכי נפלו פגמים שונים ברישום האנייה בישראל על שם הנתבעת.

רקע

3. התובעת היא חברה זרה הרשומה במלטה ומוחזקת על ידי חברת General National Maritime Transport Company (GNMTC), שהיא חברה ממשלתית מלוב. חברת האם הלובית היא בעלת צי של אניות, מרביתן מיכליות המפליגות ברחבי העולם. בשנת 2009 רכשה התובעת את האנייה, המשמשת כמיכלית, מבעליה הקודמים, חברת Peak Shipping Ltd, תמורת סך של כ- 68 מיליון דולר. האנייה נרשמה במרשם כלי השיט בלוב תחת השם M/V BADR, IMO 9356426 (תעודת הרישום צורפה כנספח א' לכתב התביעה). מאז רכישתה שימשה האנייה את התובעת (ראו תצהירו של חאלד אחמד).

4. ב-20 לנובמבר 2017 נכנסה האנייה לנמל בורגס שבבולגריה. על פי תצהירו של חאלד אחמד, זו הייתה הפעם הראשונה שבה פקדה האנייה את נמל בורגס (סעיף 5 לתצהיר). מסתבר כי ימים ספורים קודם לכן הגישה Bulgargeomin Ltd DZZD (להלן: החברה הבולגרית) בקשה למעצרה של האנייה לשם מימוש שעבוד המובטח במשכנתה על האנייה. על פי טענת החברה הבולגרית, נחתם

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

ביום 17/9/2017 שטר משכנתה ביוון בפני הנוטריונית Ioanna Andreadaki, המעיד לכאורה על שעבוד האנייה להבטחת חוב בסך של 9,230,362 דולר.

5. בקשת החברה הבולגרית למעצר האנייה למימוש שטר המשכנתא האמור נדחתה על ידי בית המשפט המחוזי בבורגס (תיק 509/2017, החלטה מס' 1102 מיום 7/11/2017. החברה הבולגרית ערעה על החלטה זו, וביום 20/11/2017 התקבל הערעור ובית המשפט לערעורים הורה על מעצר האנייה והחזרת הדיון לבית המשפט המחוזי ליישום ההחלטה.

6. התובעת, כך לטענתה, הופתעה מהליכי המעצר, שכן מעולם לא התחייבה בתשלום כלשהו לחברה הבולגרית ולטענתה שטר המשכנתה מושא בקשת המעצר היה מזויף. בעקבות זאת נקטה התובעת בשני הליכים; האחד - ביוון, בגדרו עתרה להצהיר כי שטר המשכנתה מזויף וחסר כל תוקף; השני - הליך בבית המשפט לערעורים בבולגריה, בגדרו עתרה לבטל את צו המעצר שניתן לאנייה.

7. כבר כאן נספר כי התובעת זכתה בשני ההליכים. מתברר כי הנוטריונית שנחזתה להיות חתומה על שטר המשכנתה אישרה את טענת התובעת, והבהירה כי הכינה שטר לחתימה לבקשת החברה הבולגרית בלבד, אולם השטר מעולם לא נחתם. בית המשפט ביוון שמע עדויות, לרבות עדויות מומחים לכתבי יד, וביום 26/2/2019 קבע כי שטר המשכנתא הוא חסר כל תוקף (פסק דין 1255/2019, ראו נספח 7 לנספחי התובעת שהוגשו ביום 16/6/2021). כן הורה בית המשפט ביוון לחברה הבולגרית להימנע מעשיית שימוש כלשהו בשטר המשכנתה (ראו גם אישור נוסח הפסק מיום 2/4/2020).

8. במקביל התנהלו הליכים גם בבתי המשפט בבולגריה. התובעת ערעה על צו המעצר מיום 20/11/2017 וביום 29/1/2018 בוטל הצו על ידי בית המשפט העליון (Supreme Court of Cassation) (תיק מס' 19/18). בית המשפט קבע כי החברה הבולגרית אינה אישיות משפטית הכשירה להיות צד להליכים ולכן צו המעצר אינו חוקי. בית המשפט הורה על ביטול צו המעצר ללא כל תנאי (ראו נספח 4 למוצגי התובעת).

9. החלטת בית המשפט בערעור לשחרור האנייה ממעצר לא סיימה את המחלוקות. מתברר כי בין מתן צו המעצר ועד ההכרעה בערעור הגישה החברה הבולגרית בקשה לבית המשפט האזורי בבורגס לצורך מימוש המשכנתה. ביום 12/1/2018 נעתר בית המשפט לבקשת החברה הבולגרית והורה על מימוש השעבוד של האנייה (Writ of Execution). בהתאם להחלטה זו נפתח תיק מימוש (9/2018) ומונה בעל תפקיד לצורך המימוש (Execution Officer). בעל התפקיד שמונה, מר Totko Kolev, החל לפעול למכירת האנייה.

10. משנודע לתובעת על צו המימוש החלה לנקוט בהליכים לביטולו, וביום 6/2/2018 ניתן צו להשהיית/עיכוב הליכי המימוש (נספח 12 למוצגי התובעת). למרות צו העיכוב, המשיך בעל התפקיד

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

לפעול למכירת האנייה. ביום 11/4/2018 נערכה מכירה פומבית של האנייה. ההצעה היחידה לרכישת האנייה הייתה של החברה הבולגרית ועל כן הוכרזה כרוכשת.

11. שוב התנהלו הליכים שונים לעיכוב הליכי המכירה, עד שביום 30/8/2018 הוציא בעל התפקיד צו להעברת הבעלות (Writ of Ownership) ולפיו הועברה הבעלות באנייה לחברה הבולגרית. התובעת פנתה לבעל התפקיד, שטען כי הוציא את פקודת המכירה לאחר שקיבל לידי העתק החלטה המאשרת לו לפעול כך. לטענת התובעת, מדובר היה בזיוף של החלטה.

12. אין זה המקום לפרט את כל ההליכים המשפטיים שנקטו בבולגריה. די כי נספר שלאור צו העברת הבעלות, פנתה החברה הבולגרית לרשום את האנייה במרשם כלי השיט בפנמה. מתברר כי בפנמה נרשמה האנייה במרשם זמני. בעקבות זאת הוחלף צוות האנייה, הוחלף שמה ל-BDIN והאנייה יצאה למסעה בים. בעודה במים הטריטוריאליים של בולגריה, ניתן צו המורה על החזרתה לנמל והאנייה שבה ועגנה בנמל בורגס. לאחר הליכים משפטיים נוספים קבע בית המשפט המינהלי העליון בסופיה כי האישור להפלגת האנייה היה בלתי חוקי (נספח 30A למוצגי התביעה).

13. עוד נספר כי בסופם של ההליכים המשפטיים בעניין פקודת המכירה של האנייה, ניתן ביום 25/4/2019 פסק דין המורה על ביטול הליכי המימוש של המשכנתה וביטול הצו למכירת הבעלות באנייה (נספח 36 למוצגי התובעת). בעקבות פסק דין זה בוטלו הליכי המימוש.

14. תביעתה של החברה הבולגרית למתן סעד הצהרתי בדבר חובה של התובעת נדחתה אף היא וערעוריה של החברה הבולגרית על פסק הדין נדחו אף הם (פסק דין מיום 11/11/2019 בתיק מס' 1673/2019 (נספח 36 למוצגי התובעת)).

15. שלב נוסף בהליכים לביטול מכירת האנייה לחברה הבולגרית הוא מתן פסק דין מיום 30/6/2020 בתיק 284/2019, שבו קבע בית המשפט בבולגריה כי פקודת המכר היא בטלה. וכך נאמר בסיום פסק הדין:

DECLARED THE NULLITY of the writ of ownership dated 30.08.2018, with which it is assigned a motor tanker „BADR“ to the creditor „BULGARGEOMIN LTD“ consortium under the Obligations and contracts act...

ערעור על פסק דין זה נדחה ביום 25/6/2021 (נספח 42B למוצגי התובעת).

16. לאור האמור, עולה כי על פי עמדת התובעת שני המסלולים בהם נקטה לביטול הליכי מכירת האנייה צלחו; בית המשפט ביוון קבע כי שטר המשכנתה לטובת החברה הבולגרית מזויף ובטל, ובית המשפט בבולגריה ביטל את כל הליכי המכירה של האנייה לחברה הבולגרית.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

למען שלמות התמונה נספר כי בכל התקופה, פרט למסע קצר במימי בולגריה, נותרה האנייה
בנמל בורגס.

17. בכך לא באו תלאותיה של האנייה לסופן. מתברר כי בחודש מאי 2019, תוך הסתמכות על
פקודת המכירה, מכרה החברה הבולגרית את הזכויות באנייה לחברה ליברית בשם Morgan & Co
(להלן: מורגן). על פי האמור בתצהיר הנתבעת, ביום 11/2/2019 נחתם בין החברה הבולגרית למורגן
הסכם (Memorandum of Agreement) ולפיו רכשה מורגן את הזכויות באנייה תמורת 3.3 מיליון
דולר (נספח 4 לתצהיר הנתבעת).

18. מורגן ביקשה לרשום את האנייה במרשם כלי השיט בבליז תחת השם "מורגנה" וביום
8/5/2019 היא נרשמה ברישום זמני. גם בבליז התקיימו דיונים בעניין רישומה של האנייה, וביום
9/12/2019 דחה בית המשפט העליון בבליז את תביעתה של התובעת לביטול הרישום הזמני והפנה
אותה להגשת תביעה קניינית. כל אותה עת נותרה האנייה בנמל בורגס בבולגריה.

19. לגרסת הנתבעת, מצב התחזוקה של האנייה היה גרוע והיא נזקקה לתיקונים בעלות של כ-
3.5 מיליון דולר. נוכח האמור, התקשרה מורגן עם חברה ישראלית בשם ברגל ספנות בע"מ (להלן:
ברגל) לצורך מימון התחזוקה ורכישת זכויות באנייה. הצדדים הסכימו על העברת הזכויות באנייה
בעסקה מורכבת.

20. הוסכם כי הזכויות באנייה יועברו לחברת ליוויה שירותי ספנות בע"מ, היא הנתבעת 2.
הנתבעת 2 היא חברה פרטית שמניותיה הוחזקו בידי נאמן - חברת ג' בלושטיין, עבור הנתבעת 1, קמור
ספנות ושירותי טנקרים בע"מ. על כן, סוכם כי מורגן תרכוש מקמור כמחצית ממניות הנתבעת ויתרת
המניות תועבר לברגל. על פי ההסכמים, על הנאמן היה להעביר למורגן 49% ממניות הנתבעת, להעביר
לברגל 50% ממניות הנתבעת ולהותיר בידיו 1% מהמניות. מתצהירו של מר גדיאל בלושטיין עולה כי
העברת המניות טרם בוצעה והן עדיין רשומות על שם הנאמן. פרטי העסקה כולם נכללו במסמך
עקרונות (Heads of Agreement) מיום 29/1/2020 ובו נחתם שטר מכר להעברת הזכויות
באנייה ממורגן לנתבעת (נספחים 10-11 לתצהיר הנתבעת).

21. ביום 18/2/2020 נרשמה האנייה במרשם כלי השיט בישראל תחת השם "מרים ב". בין
המסמכים שהוגשו לרשם כלי השיט היה אישור על ביטול הרישום הזמני בבליז. לא הוגשו מסמכים
בנוגע לרישום האנייה בלוב. לאחר הרישום, ביום 29/3/2020 נערך ונחתם הסכם מפורט בין מורגן
לברגל המסדיר את העברת הזכויות באנייה והעמדת מימון בסך של לפחות 3 מיליון דולר לביצוע
טיפול תחזוקה באנייה. בהסכם נקבע כי לצורך המימון תשועבד האנייה לטובת ברגל (ההסכם צורף
כנספח 12).

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

22. בטרם נתייחס להליכי הרישום בישראל, שהם במוקד הדיון בתיק זה, נספר עוד כי ביום 5/3/2020 נמסרה לרשויות הספנות בבולגריה הודעה על העברת הזכויות באנייה לנתבעת. משנודע הדבר לתובעת, מיהרה והגישה בקשה לבית המשפט בבולגריה למעצרה של האנייה על מנת להבטיח תביעת חפצא שברצונה להגיש למתן סעד הצהרתי בדבר זכויותיה הקנייניות באנייה. ביום 7/4/2020 ניתן צו למעצר האנייה ובחודש מאי 2020 הגישה התובעת את תביעתה לסעד המצהיר על זכויותיה באנייה (תיק 3787/2020 בבית המשפט בסופיה). התביעה הוגשה כנגד הנתבעת, מורגן, ומספר נתבעים נוספים (נספח 57 לנספחי התובעת). ההליכים בתביעה זו היו מורכבים וכללו בקשות שונות, טענות לזיוף ועוד. בסופו של דבר ביום 1/4/2022 קיבל בית המשפט לערעורים בסופיה את טענות הנתבעים, וקבע כי לבית המשפט בבולגריה אין סמכות שיפוט בינלאומית בכל הנוגע לזכות הקניין באנייה. בית המשפט הדגיש כי הואיל והאנייה עדיין רשומה בישראל, הרי שסמכות השיפוט בתביעה הקניינית מסורה לבית המשפט בישראל (ראו פסק הדין מס' 922 שצורף להודעת הנתבעים מיום 11/4/2022).

23. על פסק דין זה הגישה התובעת ערעור לבית המשפט לערעורים בבולגריה בתיק 4799/2022. ביום 29/4/2022 הוחלט כי בשל הגשת הערעור אין תוקף לפסק הדין מיום 1/4/2022, וביום 4/5/2022 הוחלט להותיר את האנייה במעצר.

24. כדי לסייע בהתמצאות ובהבנת הטענות נרכזו בטבלה את מועדי האירועים המרכזיים הנוגעים לענייננו:

תאריך	אירוע	נספח
20/11/2017	מעצר האנייה על ידי בית המשפט לערעור	נספח 1 לנספחי התובעת מיום 16/6/2021 (כרך פסקי הדין הבולגרים)
12/1/2018	צו למימוש השעבוד ומינוי בעל תפקיד	נספח 3 לנספחי התובעת מיום 16/6/2021 (כרך פסקי הדין הבולגרים)
29/1/2018	ביטול צו המעצר	נספח 4 לנספחי התובעת מיום 16/6/2021 (כרך ראשי 1)
11/4/2018	מכירה פומבית על ידי בעל התפקיד	
30/8/2018	צו העברת בעלות לחברה הבולגרית	נספח 6 לתצהיר Vladimir Vladimirov
11/2/2019	מכירת האנייה למורגן	נספח 4 לתצהיר גדיאל בלושטיין
18/2/2020	רישום האנייה במרשם הישראלי	נספח 1 לתצהיר גדיאל בלושטיין

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

נספח 41 לנספחי התובעת מיום 16/6/2021 (כרך ראשי 3)	הכרזה על בטלות צו המכירה	30/6/2020
---	--------------------------	-----------

התביעה

25. ביום 6/4/2020 הגישה התובעת את תביעתה בתיק זה. בתביעתה עותרת התובעת להורות על מחיקת רישומה של האנייה במרשם כלי השיט בישראל. התביעה הוגשה כנגד קמור (בעלת המניות בליווייה), הנתבעת – ליווייה, ורשם כלי השיט. התובעת סמכה טענותיה לביטול הרישום על מספר אדנים; לטענתה לא ניתן לרשום כלי שיט בישראל בטרם בוטל רישומו במרשם חוץ. הואיל והאנייה רשומה במרשם כלי השיט בלוב לא ניתן לרשום אותה בישראל. התובעת מפנה לתקנה 10(4) לתקנות הספנות (כלי שיט) (רישום וסימון), התשכ"ב-1962. עוד נטען כי מורגן והנתבעת לא רכשו כל זכויות באנייה, שכן העברת הזכויות באנייה לחברה הבולגרית על ידי בעל התפקיד בוטלה על ידי בית המשפט בבולגריה.

26. הנתבעת מצדה טענה כי לא נפל כל פגם ברישום האנייה במרשם בישראל. נטען כי עם מתן צו המכירה והוצאת צו העברת זכויות הקניין, עברו זכויות הקניין באנייה לחברה הבולגרית. עם העברת הזכויות לחברה הבולגרית פקעו זכויותיה של התובעת באנייה. נטען, תוך הסתמכות על חוות דעת לדין הבולגרי, כי העברת הזכויות לחברה הבולגרית וממנה למורגן היו העברות תקפות. הואיל והזכויות נמכרו כשהן נקיות מכל זכות קודמת, יש בכך כדי למרק את האנייה מכל רישום קודם, לרבות הרישום בלוב. נטען גם כי מאחר שהזכויות באנייה הועברו כדין לנתבעת, הייתה הנתבעת רשאית ואף חייבת לרשום את האנייה במרשם כלי השיט בישראל.

27. רשם כלי השיט הודיע בתגובתו לבית המשפט כי בטרם רישום האנייה נפגש עם נציגי הנתבעת וקיבל מהם מסמכים שונים. בין היתר, הוצגו לו מסמכים בדבר ביטול רישומה של האנייה בבליז. הרשם הבהיר כי רק לאחר פניית בא כוח התובעת, נודע לו כי האנייה עדיין רשומה במרשם כלי השיט בלוב. הרשם הוסיף כי לאור טענות הצדדים בעניין הזכויות באנייה, התכוון לפנות בבקשה לקבלת הוראות מבית המשפט על פי סעיף 79(ב) לחוק הספנות (כלי שיט), התש"ך-1960. התביעה בתיק זה הקדימה את פנייתו לקבלת הוראות.

נציין כי התביעה נגד רשם כלי השיט נמחקה בהסכמה.

דיון והכרעה

28. המחלוקת בתיק זה עוסקת אך ורק ברישום האנייה במרשם כלי השיט בישראל, ואינה עוסקת בזכויות הקניין באנייה, אלא ככל שהן נוגעות לרישום. על כן, ההכרעה בתיק תעסוק רק ברישום האנייה ולא במחלוקות הנוספות שבין הצדדים.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

במחלוקת זו לעניין רישום האנייה, הגעתי למסקנה כי הדין עם התובעת וכי יש להורות על מחיקת רישומה של האנייה במרשם כלי השיט בישראל.

29. את הדין אפתח במספר הערות כלליות לגבי מרשם כלי השיט, ולאחר מכן אדון בטענות הצדדים.

מרשם כלי השיט

30. כידוע, אניות מסחר למיניהן שטות בים הפתוח, עוברות בין ימים, בין טריטוריות מדינתיות שונות, ופוקדות נמלים בכל רחבי העולם. שמירה על חיי מסחר תקינים מחייבת הסדרים בינלאומיים שיאפשרו את מסען של האניות בים הפתוח, יבטיחו הגנה על בעלי האניות, על נושי האניות, על בטיחות האניות המפליגות בים, יבטיחו שמירה על המטען ועל צוותי האניות והציבור בכללותו. על כן, משחר ההיסטוריה ניתן למצוא הסכמים ואמנות בינלאומיים שנועדו להגן על הסחר הימי ולהבטיח את הפלגתן הבטוחה של האניות.

31. הסדרת הסחר הימי חייבה גם הסדרה של הדינים שיחולו על אניות, הסדרה של רישום אניות, של הפיקוח עליהן וכדומה. במסגרת זו התקבלה ביום 27/4/1958 אמנת הים הפתוח (Convention On The High Seas - 1958). גם מדינת ישראל חתמה עליה. אמנה זו כוללת הסדרים בעניינים שונים, ובין היתר כוללת מספר הוראות המתייחסות לרישומן של אניות (להלן: אמנת הים הפתוח).

32. הכלל המרכזי שנקבע באמנת הים הפתוח הוא כי כל אנייה חייבת רישום במדינה מסוימת. רישומה של אנייה במדינה כלשהו, המוכרת גם כ"מדינת הדגל" (Flag State) קובע את "לאומיות" האנייה ומעניקה למדינת הדגל סמכויות שונות הנוגעות לפיקוח על האניות, רישום משכנתאות, רישום בעלויות וכדומה. סעיף 6 לאמנת הים הפתוח קובע כי כל אנייה תירשם רק במדינה אחת, כלומר לכל אנייה תהא רק לאומיות יחידה:

Ships shall sail under the flag of one State only and, save in exceptional cases expressly provided for in international treaties or in these articles, shall be subject to its exclusive jurisdiction on the high seas. A ship may not change its flag during a voyage or while in a port of call, save in the case of a real transfer of ownership or change of registry.

עוד קובע הסעיף, כי אנייה אינה יכולה לשנות במהלך הפלגה את לאומיותה (את דגל האנייה), למעט במקרה של העברת בעלות ושינוי הרישום. סעיף 6.2 לאמנה מורה כי אם אנייה מפליגה תחת שני דגלים או יותר, ועושה בהם שימוש על פי נוחיותה, יראו בה כאנייה חסרת לאומיות.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

33. אמנת הים הפתוח מקנה לכל מדינה חתומה את הסמכות לקבוע הוראות בדבר רישום אניות, בדבר הפיקוח על האניות הרשומות אצלן ובדבר הזכויות והחובות של האניות הרשומות. עם זאת, האמנה מטילה חובה על כל מדינת לאומיות של אניות להפעיל באופן אפקטיבי את סמכויותיה על האנייה (סעיף 5):

[...] the state must effectively exercise its jurisdiction and control in administrative, technical and social matters over ships flying its flag.

34. בשנת 1994 התקבלה אמנה חדשה שלא אושרה ולא נחתמה על ידי ישראל, הכוללת בעניין רישום אניות הוראות דומות (ראו United Nation Convention On The Law Of The Sea-1994). סעיף 91 לאמנת 1994 מאשר את סמכותן של המדינות לקבוע הוראות בדבר רישום אניות ומבהיר כי חייבת להיות זיקה ממשית (Genuine Link) בין האנייה למדינת הרישום, וסעיף 92 חוזר על העיקרון ולפיו כל אנייה תפליג רק תחת דגל אחד. סעיף 94 לאמנה מטיל על מדינות הדגל חובות פיקוח על האניות הרשומות אצלן.

35. חוק הספנות (כלי שיט), התש"ך - 1960 הוא החוק המסדיר את רישום כלי השיט בישראל. החוק קובע אילו כלי שיט כשירים לרישום בישראל (סעיף 2), ואילו כלי שיט נוספים, שלא עומדים בתנאי הכשירות, ניתן לרשום בישראל. סעיף 2(א) מורה כי "כלי שיט שיותר ממחציתו היא בבעלותם של המדינה או של אזרח ישראל או של תאגיד ישראלי, כשיר לרישום". סעיף 5 לחוק מוסיף ומבהיר כי כלי שיט הכשיר לרישום - חייב ברישום.

36. חוק הספנות מכיר בכלל הבינלאומי האוסר על רישום כפול של אניות, ועל כן מורה סעיף 9(א) כי "היה כלי שיט החייב ברישום, רשום ברישום-חוק, חייב בעלו להשיג את ביטול רישום החוק ולא יירשם כלי השיט לפני ביטול רישום-החוק". סעיף 9(ב) מוסיף ומבהיר כי אם כלי שיט החייב ברישום, רשום במרשם זר, ונרשמה משכנתה עליו, לא ניתן יהיה לרשמו בישראל, אלא אם נפדתה המשכנתה או הושגה הסכמת הממשכן. הוראה זו נועדה אף היא להבטיח את הרישום היחיד בישראל, ולמנוע רישום כפול של משכנתאות, או פקיעת משכנתה בשל שינוי הרישום.

37. חוק הספנות מסמך את שר התחבורה לקבוע אלו ראיות יידרש להציג מי שמבקש לרשום כלי שיט במרשם הישראלי. בהתאם לסמכותו זו התקין השר את תקנות הספנות (כלי שיט) (רישום וסימון), התשכ"ב-1962. בין היתר נקבעו בתקנה 10(4) לתקנות הוראות בדבר הגשת מסמכים המעידים על ביטול רישום במדינת חוץ:

כשכלי השיט היה רשום במדינת-חוץ - תעודה מאת רשם כלי שיט של מדינה זו שבמשרדו היה רשום כשצויינו בה פרטים אלה:
(א) אישור שכלי השיט היה רשום במשרדו;
(ב) השם בו היה כלי שיט רשום כאמור;

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

(ג) אישור שהרישום בוטל ותאריך הביטול;
(ד) אישור שתעודת הרישום הוחזרה לרשם;
(ה) פירוט המשכנתאות או השעבודים האחרים הרובצים על כלי השיט בשעת ביטול רישומו;

נציין כבר כאן כי על מבקש הרישום להציג גם "אישור הנדסי", כלומר אישור שניתן על פי תקנות הספנות (כלי שיט) (בניה ורכישה של כלי שיט ומשכנתאות עליהם), התשס"ב-2012 (תקנה 10(8) לתקנות הרישום).

38. בטרם סיום פרק זה נזכיר עוד כי סעיף 83 לחוק הספנות קובע כי "רישום בפנקס הרישום אין בו משום ערובה לזכות קניין [...]". משמע, רישום כלי שיט במרשם הישראלי אינו יוצר את זכות הקניין, כלומר אינו קונסטיטוטיבי, אף כי לרישום נפקות רבה. בסיפא לסעיף 83 מוקנית הגנה לרוכש בתום לב של כלי שיט בהסתמך על הרישום, כלומר החוק מכיר ב"תקנת השוק" ברכישת כלי שיט. סעיף 26 לחוק הספנות מבהיר כי העברת בעלות בכלי שיט ישראלי תיעשה בשטר העברת בעלות וברישום בפנקס הרישום, אולם אין בהוראה זו כדי להצביע שרישום הבעלות יוצר את זכות הקניין.

רישום האנייה בענייננו

39. כפי שהובהר לעיל, האנייה הייתה רשומה במרשם כלי השיט בלוב תחת השם BADR מס' רישום 9356426. רישום זה בוצע עם רכישתה של האנייה על ידי התובעת ומעולם לא בוטל. אין כל חולק כי החברה הבולגרית, מורגן, ברגל או הנתבעת לא פעלו לביטול הרישום בלוב, וזה נותר על כנו עד היום. משמעות הדבר היא כי רישום האנייה בישראל תחת השם מרים ב', גורם לכך שהאנייה רשומה ברישום כפול, נושאת שני דגלים - שתי לאומיות. רישום שכזה סותר את עקרונות המשפט הבינלאומי כפי שמצאו ביטוין באמנת הים הפתוח מ-1958 ובאמנה מ-1994, וסותר את הוראות חוק הספנות. ודוקו, הטענות שמעלה הנתבעת לעניין העברת זכויות הקניין באנייה אינן רלבנטיות לסוגיית הרישום, שכן כל עוד לא בוטל רישומה של האנייה בלוב, לא ניתן לרשום אותה במרשם אחר.

40. רישומה של האנייה בישראל, בעוד האנייה רשומה גם במרשם בלוב, עלול לגרום לתקלות רבות; כיצד ידע צד ג', המבקש לרכוש את הזכויות, למשכן את הזכויות וכדומה, מיהו בעל הזכות באנייה? כיצד ניתן לברר האם האנייה עומדת בתנאי הפיקוח של מדינת הלאומיות? איזה דין יחול על מחלוקות שונות הקשורות באנייה וכדומה. רישום האנייה בישראל, בטרם ביטול הרישום בלוב, עלול לגרום לתקלות שונות, שאותן נועד הכלל האוסר רישום כפול למנוע.

41. טוענת הנתבעת כי עם מתן צו המכירה וצו העברת הבעלות (Writ of Ownership) על ידי בעל התפקיד בבולגריה, פקעו למעשה זכויותיה של הנתבעת באנייה, ועל כן חובה היה על רשם כלי השיט בלוב לבטל את הרישום. עוד טוענת הנתבעת כי אין יחסי מסחר עם לוב ולא ניתן לפעול לביטול הרישום שם.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

42. טענות אלו אינן יכולות להועיל לנתבעת. כפי שהובהר בהרחבה לעיל, בסופם של כל ההליכים בבולגריה נפסק כי צו המכירה של האנייה לחברה הבולגרית בטל ולכן אינו יכול להצדיק את ביטול הרישום בלבד. עוד ראינו כי בית המשפט ביוון פסק, לאחר שמיעת ראיות, כי שטר המשכנתה שלמימושה פעל בעל התפקיד בבולגריה, הוא שטר מזויף וכי לחברה הבולגרית לא עמדה כל זכות למימוש המשכנתה. לכאורה משמעות החלטות אלו היא כי הבעלות הייתה ונותרה של התובעת.

43. כאן ראוי להוסיף מספר הערות. הנתבעת טוענת כי בית משפט זה לא רשאי להסתמך על פסקי הדין בבולגריה שכן אלו לא זכו להכרה על פי חוק אכיפת פסקי חוץ, התשי"ח - 1958. על כן, כך לטענתה, אין לקבל את טענות התובעת כי צו המכירה בוטל.

44. כידוע בעל דין המבקש לאכוף החלטה שיפוטית של ערכאה במדינה זרה יכול לנקוט בהליכים מתאימים לאכיפת פסק החוץ או להכרה בפסק החוץ כמפורט בחוק לחוק אכיפת פסקי חוץ, התשי"ח-1958. ככלל לפסק דין שניתן במדינה זרה אין כל נפקות בישראל כל עוד לא עבר הליך של "קליטה" בישראל (ס' וסרשטיין פסברג "על סופיות בפסקים זרים" משפטים יח 35, 53 (תשמ"ח); ע"א 499/79 בן דיין נ' אי.די.אס אינטרנשיונל בע"מ, פ"ד לח(2) 99, 103 (1984); רע"א 3973/10 שטרן נ' Verifone Holdings Inc, פסקה 11 (2/4/2015)).

45. עם זאת, קליטתו של פסק דין זר למשפט הישראלי עשויה להתרחש במספר מסלולים, החל מהליך לאכיפת פסק החוץ על פי חוק אכיפת פסקי חוץ, אכיפה על פי כללי המשפט המקובל כפי שנקלטו בבתי המשפט בישראל, הכרה ישירה בפסק הדין הזר או הכרה אגבית ועוד (ראו סקירה בספרה של ס' וסרשטיין פסברג משפט בין-לאומי פרטי 489 (2013); ע"א 4525/08 בתי זיקוק לנפט בע"מ נ' New Hampshire Insurance Co (15/12/2010)).

סעיף 11(ב) לחוק אכיפת פסקי חוץ, מתייחס לקליטה אגבית של פסק דין זר:

(ב) אגב דיון בענין הנמצא בסמכותו ולצורך אותו ענין רשאי בית משפט או בית דין בישראל להכיר בפסק חוק, אף אם סעיף קטן (א) אינו חל עליו, אם ראה שמן הדין והצדק לעשות כן.

46. מבחן העל להכרה אגבית בפסק דין זר על פי סעיף 11(ב) הוא מבחן של שיקול דעת; "אם ראה שמן הדין והצדק לעשות כן". ההוראה אינה מפרטת את הכללים על פיהם יחליט בית המשפט האם להכיר בפסק הדין הזר, אם לאו, ואינה מבהירה מתי מן הדין או מן הצדק להכיר בפסק החוץ. בהעדר כללים ברורים נתגלעו מחלוקות בין הפוסקים ואנשי האקדמיה, עד שבסופו של יום פסק בית המשפט העליון בע"א 499/79 הנ"ל כי שיקול הדעת המוקנה לשופט אינו בלתי מוגבל והוא כפוף לכללי המשפט המקובל (שם, עמ' 104-105, וראה מאמרו של ע' שפירא "הכרה ואכיפה של פסקי חוץ" עיוני משפט ד' 509, 513 (תשל"ה); נ' זלצמן מעשה בית דין בהליך אזרחי 567 (1991)).

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

עוד נקבע בפסיקה, כי ניתן לאמץ את ההגנות שנקבעו בסעיף 6 לחוק אכיפת פסקי חוץ, ואשר נועדו למנוע אכיפה במקרים שאינם ראויים לכך, גם כאשר דנים בהכרה אגבית בפסקי חוץ. משמע, באותם מקרים שבהם לא יינתן צו לאכיפת פסק דין חוץ בשל תחולת הוראת סעיף 6 לחוק אכיפת פסקי חוץ, ימנע בית המשפט גם מהכרה אגבית בפסק חוץ (ראו ע"א 3294/08 Goldhar Corporate Finance Ltd נ' S.A Klepierre, פסקה 6 (6/9/2010); ע"א 587/85 שטרק נ' בירנברג, פ"ד מא(3) 227, 230 (1987); ע"א 3441/01 פלוני נ' פלונית, פ"ד נח(3) 1 (2004); ע"א 490/88 המוטראן הקופטי של הכסא הקדוש של ירושלים והמזרח הקרוב נ' עדילה, פ"ד מד(4) 397 (1990)).

47. ככלל, ניתן לומר כי הכרה בפסק דין זר מותנית בכך שניתן בסמכות וכי ההליך היה הליך הוגן (ראו ס' וסרשטיין פסברג הנ"ל, עמ' 512; רע"א 3973/10 הנ"ל, פסקאות 12, 13). בתי המשפט הוסיפו וקבעו כי לעתים ימנע בית המשפט מהכרה בפסק דין זר מחמת שיקולים של תקנת הציבור (ע"א 499/79 הנ"ל עמ' 107, ע' שפירא הנ"ל עמ' 530; רע"א 3973/10 הנ"ל, פסקה 14). תקנת הציבור כוללת אינטרסים חיוניים של המדינה, פגיעה בעקרונות יסוד של המשפט המקומי ובמיוחד פגיעה בזכויות המוכרות במשפט הישראלי, פגיעה בעקרונות של מוסר, בזכות השוויון וכדומה (ע' שפירא, שם, עמ' 532-534; נ' זלצמן הנ"ל, עמ' 581 השי' 43).

48. במקרה הנוכחי אין כל טענה לגבי סמכותו של בית המשפט הבולגרי או של בית המשפט היווני לדון במחלוקות; אין טענה כי ההליך בבית המשפט הזר לא היה הוגן, ואין טענה כי הכרה בפסקי הדין בבולגריה פוגעת בדרך כלשהי בתקנת הציבור. די בכך כדי לאפשר הכרה אגבית בפסקי הדין.

יתרה מזאת, אם לא תינתן הכרה לפסקי הדין בבולגריה הרי שגם טענתה של הנתבעת לרכישת הזכויות באנייה נופלת, שהרי על פי הנטען, האנייה נמכרה לחברה הבולגרית במסגרת הליכים משפטיים בבולגריה. לא יתכן שיינתן לנתבעת לסמוך על החלטה של בית המשפט בבולגריה המסמך את בעל התפקיד לפעול למכירת האנייה, אך תישלל זכותה של הנתבעת לטעון כי החלטה מאוחרת יותר ביטלה את סמכות המכירה.

טענת הנתבעת כי יש להכיר במכירה הכפויה מחד, אך להימנע מלהכיר בביטולה של החלטת המכירה, בשל כך שלא עברו הליך של הכרה על פי חוק אכיפת פסקי חוץ, היא טענה חסרת תום לב.

49. הנתבעת עצמה סמכה טענותיה בהליך הנוכחי על החלטות של בתי המשפט בבולגריה ואף טרחה לצרף חלק מהחלטות אלו מיזמתה. רק לאחרונה טרחה הנתבעת לצרף את פסק הדין מיום 1/4/2022 שקבע כי לבתי המשפט בבולגריה אין סמכות לדון בזכויות הקנייניות באנייה. הנתבעת אף הפנתה לפסקי הדין ולהליכים בבולגריה בכתבי הטענות שהגישה ובטיעוניה בבית המשפט.

על כן, אין להתעלם במסגרת הליך זה מהחלטות שניתנו על ידי בתי המשפט בבולגריה.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

50. ההליך הנוכחי עוסק רק בסוגיית הרישום, ולא עוסק בטענות לגבי זכויות הקניין באנייה. טענות אלו צפויות היו להתברר בתביעת החפצא שהגישה התובעת בבולגריה, אולם לאור טענותיה של הנתבעת בדבר ההליכים כאן, פסק בית המשפט בבולגריה כי אין לו סמכות בינלאומית לדון בטענות הקנייניות (פסק הדין מיום 1/4/2022). למען הסר ספק מובהר כי ההכרעה לעניין רישום האנייה אינה מהווה קביעה לעניין זכויות הקניין באנייה, ואלו יצטרכו להתברר בהליך נפרד.

51. נזכיר כי ההכרעה לעניין זכות הבעלות באנייה כרוכה במספר רב של שאלות משנה שטרם התבררו; החל משאלת תקפה של המכירה הכפויה בבולגריה, תקפן של עסקאות המכר מהחברה הבולגרית למורגן, וממורגן לנתבעת. לשם הכרעה בתקפן של העסקאות יש לברר תחילה מהו הדין הרלבנטי לכל עסקה. זאת ועוד, ככל שהנתבעת טוענת כי זכויותיה גוברות על זכויות הקניין של התובעת מכוח עקרונות "תקנת השוק", יש צורך לברר מהו הדין החל על תקנת השוק הנתענת, והאם התקיימו התנאים על פי הדין למתן עדיפות לנתבעת. ודוק, ראינו כי סעיף 83 לחוק הספנות עוסק ב"תקנת השוק" הישראלית ומקנה הגנה למי שסמך בתום לב על המרשם בישראל. חוק הספנות עצמו אינו מקנה הגנה של תקנת השוק למי שסמך על צו למכירה כפויה במדינה זרה. אין בכך כדי לשלול אפשרות של הכרעה ב"תקנת שוק" הנסמכת על צו שיפוטי המאשר מכירה כפויה במדינה זרה, אולם טענות בעניין זה כלל לא נשמעו ולא ברור מהם תנאי תקנת השוק במדינות אחרות.

52. עוד נזכיר כי החברה הבולגרית ביקשה לרשום את האנייה בבולגריה בשם BDIN. רישום זה בוטל (מוצג 61 למוצגי התובעת). לאחר מכן נעשה ניסיון לרשום את האנייה במרשם כלי השיט בפנמה. תחילה נרשמה האנייה במרשם זמני שבוטל ביום 7/3/2019 (מוצגים 68 - 70 למוצגי התביעה). לאחר העברת הזכויות באנייה לחברת מורגן, ביקשה האחרונה לרשום את האנייה בשם Morgana בבליז. האנייה נרשמה במרשם זמני שפקע (מוצג 75 למוצגי התובעת). ניסיון נוסף לרשום את האנייה במרשם זר נעשה בקמרון וגם רישום זה בוטל (מוצג 78 למוצגי התובעת).

53. מכל אלו ניתן ללמוד כי האנייה הייתה ועודנה רשומה במרשם כלי השיט בלוב, וכל ניסיון לרשום אותה במרשם אחר מותנה בביטול הרישום בלוב. לאנייה לא היה כל מרשם חוץ אחר פרט למרשם בלוב. הנתבעת הציגה לרשם כלי השיט בישראל אישור על מחיקת האישום בבליז, אך הסתירה ממנו כי האנייה עדיין רשומה בלוב וכי הרישום הזמני בבליז לא בוטל בשל מכירת הזכויות בה, אלא בשל הפגם ברישום.

54. הנתבעת טוענת כי מכירת האנייה לחברה הבולגרית על ידי בעל התפקיד "מירקה" את האנייה מכל זכות קודמת, לרבות מהמרשם בלוב. לטענה זו אין כל עיגון. לא הובאו כל ראיות או טענות כי על פי הדין הלווי די במכירה כפויה במדינה זרה כדי להביא לביטול המרשם. לא הובאה גם ראיה כי הדין הבולגרי, שמכוחו בוצעה המכירה הכפויה, מורה כי במכירה כפויה מתבטל כל רישום חוץ.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

55. אוסיף עוד כי גם טענת הנתבעת ולפיה הואיל והבעלות באנייה היא של חברה ישראלית, היא כשירה לרישום בישראל ואף חייבת ברישום בישראל, אינה יכולה להועיל לה. כפי שהובהר לעיל זכויות הקניין באנייה שנויות במחלוקת. אין כל הכרעה שיפוטית תקפה, של בית משפט כלשהו בעולם, שפסק כי הבעלות באנייה היא של הנתבעת או אפילו של מורגן. המחלוקת בדבר זכויות הבעלות נדונו בבולגריה ולא הוכרעו בשל טענות הנתבעת עצמה שסברה כי לבתי המשפט בבולגריה אין סמכות בינלאומית לדון בזכויות הקניין. יתרה מזאת, בהסכם שנכרת בין מורגן לברגל ולנתבעת (נספח 12 לתצהיר מטעם הנתבעת) מצוין מפורשות כי ידוע לצדדים כי קיימת מחלוקת בעניין הבעלות באנייה (ראו סעיף 1 להסכם, סעיף ההגדרות בהסכם, תחת הגדרת Libyan ownership claim). משמע, הנתבעת ידעה כל העת כי סוגית הבעלות שנויה במחלוקת וכי נדרשת הכרעה בה.

56. אין מקום להתייחס בשלב זה לטענות התובעת בשאלה האם על פי הסכם הרכישה עברו זכויות הבעלות באנייה לנתבעת אם לאו, והאם אלו הותנו בביצוע התשלום המוסכם. אין גם צורך להידרש לטענת התובעת כי הסכום המוסכם, כ-3.3 מיליון דולר, לא הועבר וכי בכל מקרה סכום זה מלמד כי הצדדים ידעו על הכשלים בהוכחת הבעלות, שכן שווי האנייה עולה לאין שיעור על סכום התמורה. אין גם צורך לדון בטענת התובעת ולפיה מורגן נותרה למעשה בעלת האנייה, ועל כן האנייה אינה כשירה לרישום בישראל ועוד.

די בקביעה כי האנייה עדיין רשומה במרשם בלוב, כי לא ננקטו כל הליכים לביטול הרישום, וכי אין כל הכרעה שיפוטית שמורה על ביטול זכותה של התובעת באנייה, או על ביטול רישומה של האנייה על שם הנתבעת, כדי לקבוע שרישום האנייה בישראל אינו תקף.

סוף דבר

57. בשים לב לכל האמור, אני מקבל את התביעה ומורה על ביטול רישומה של האנייה (הרשומה תחת השם מרים ב' מסי' רישום 9356426) ממרשם כלי השיט בישראל.

אין בהכרעה זו כדי להביע עמדה לגבי זכויות הקניין באנייה, וכל מי שמבקש לטעון בעניין זה יוכל לפנות בתביעה מתאימה לערכאה המוסמכת. כמובן שאין בהכרעתי זו כדי להביע עמדה לגבי סמכותו הבינלאומית של בית המשפט לימאות בישראל להכריע בעניין זכות הבעלות.

הנתבעת, ליוויה שירותי ספנות בע"מ, תשלם לתובעת הוצאות ההליך בסך כולל של 30,000 ₪.

ניתן היום, כ"ט סיוון תשפ"ב, 28 יוני 2022, בהעדר הצדדים.

בית המשפט המחוזי בחיפה

ת"ח 7026-04-20 האנייה M/V BADR ואח' נ' קמור ספנות ושירותי טנקרים בע"מ ואח'

רון סוקול, סגן נשיא

